2.1.1.6. Gerçeklik ve Doğruluk

Kelime anlamına göre gerçeklik, var olan her şeydir. Başka bir deyişle hakikatin kendisidir, gerçek olandır. **Gerçeklik**, bilgi türlerine göre farklı anlamlar içerir. Örneğin bilimsel bilgiye göre gerçeklik deneye konu olabilen varlıklarla ilişkilidir ve olguların genellemelerine dayalı bir yasallılık ile ifade edilir (tümevarım). Felsefi bilgide gerçeklik için duyuları aşan akıl ve ruhsal ögeler de kabul edilir. Bu durumdan hareketle somut gerçekliğin yanında soyut gerçekliğin de olduğu söylenebilir. Somut gerçeklik insan zihninden bağımsız olarak var olan, varlığı insana bağlı olmayan maddesel gerçekliklerdir. Soyut gerçeklik ise bizzat insanın akılsal ve ruhsal yönüne bağlı olan gerçekliklerdir. Bir çınar ağacı somut gerçekliğe, matematiksel temel önermeler soyut gerçekliğe örnek gösterilebilir.

Gerçekliğin bir bilgi durumunu işaret etmesi doğruluk kavramını ortaya çıkarır. Söylenen bir söz gerçeklik ile örtüşüyorsa o söz için doğrudur denilir. Bir şeyin doğru olması, işaret ettiği gerçekliğin bir kısmını veya tamamını yansıtmasıyla ilişkilidir. Doğruluk, iki anlamı olan bir kavramdır: olgusal (içerikli) ve formel (biçimsel) doğrulama. Olgusal doğrulama; bir yargının, önermenin gerçeklikle yani yöneldiği nesne ile uyuşmasıdır. “Güneş, her gün doğar ve batar.” yargısı gerçeklikle uyuştuğu için doğrudur. Buna **bilgi doğruluğu** da denir. Doğruluğun diğer bir anlamı olan formel doğrulama ise düşüncenin kendi içinde çelişmemesi, tutarlı olması hâlidir. “Üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecedir.” yargısı kendi içinde tutarlı olduğu için doğrudur. Bu durumsa **mantık doğrusu** olarak ifade edilir.

Örnek
Olgusal doğruluk: Su yeterince ısıtılırsa kaynar.
Formel doğruluk: Bekarlar evli değildir.
Ahmet de bekardır.
O hâlde Ahmet evli değildir.

2.1.1.7. Felsefede Temellendirme

Yaşantısında pek çok sorunla karşılaşan insan, çözüme yönelik cevapların doğruluğundan şüphe duyduğunda birtakım yollar izler: “Dışarıda yağmur yağıyor mu?” sorusuna verilen cevaptan şüphe duyduğunda dışarıya yönelir ve cevabın doğruluğuna bakar. Bazı sorulara verilen cevapların doğruluğu ise birtakım bilimsel araştırmalar sonucunda öne sürülen açıklamaları gerektirir. “Havaya atılan cisimler neden yere düşüyor?” sorusuna verilen cevapların doğruluğu bu türdendir.

Yukarıda söz edilen sorulara verilen cevapların doğru olması farklı yöntem veya teknikler gerektirse de bunlar kanıtlayıcı ölçütlere dayandıkları için cevabın geçerliliğini de sağlar. Bir soruya verilen cevap arayışı bu ölçütlere sahip olmayabilir ve geçerlilikleri için başka türden yol ve yöntemler gerekebilir. “Ben kimim?”, “Kendimi tanıyor muyum?”, “Herkes için geçerli ahlak kuralları olabilir mi?”, “Hayatın amacı ne olmalıdır?”, “Aşk nedir?”, “En iyi yönetim biçimi hangisidir?”, “Her şeyin bir nedeninin olması zorunlu mudur?” gibi hayatın ana problemlerine yönelik sorulara verilen cevaplar bu türdendir ve onların doğru olup olmadığına bilimsel yöntemlerle açıklama getirilemez. Bu tip sorulara yönelik anlamlı çözümleme girişimleri felsefeden beklenebilir ve onun izlediği yönteme de **temellendirme** denir.

Felsefede temellendirme denince öncelikle gelişigüzel bir açıklama değil akıl yürütme, ele alınan soruna ilişkin kanıtlama veya çürütme anlaşılır. Felsefede temellendirme, düşüncenin ya da görüşün dayanaklarını göstermeyle ya da gerekçelerini ortaya koymayla yapılır. Temellendirme yoluyla ele alınan soruna ilişkin bilgi ya da görüşler incelenir, daha sonra akıl ve mantık ilkeleri yardımıyla tutarlı hâle getirilir. Kısacası problem, ayrıntılı olarak betimlenir ve düşüncelerin ortaya konması sağlanır. Filozofun probleme yönelik temellendirme yaparak ulaşmış olduğu cevabın doğruluğuna, yapmış olduğu temellendirmenin yapısal tutarlılığına bakılarak karar verilir. Filozofun temellendirmesinin geçerliliği en azından buna bağlıdır.